STRÖMSTAD AKADEMI
Nordiskt institut för avancerade studier

Nyhetsforum, Strömstad tvärvetenskapliga akademi

Innehåll

Redaktörens ruta....1
Månadsrapport från rektor och ordförande....2
Åsa Morberg: Värdera undervisningen....5
Åsa Morberg: Undervisa på distans - recension....6
Åsa Morberg: Två intressanta nytillskott - recension....7
Åsa Morberg: 480 miljoner till böcker?....8
Per Flensburg: Vetenskapsfestivalen....9
Per Flensburg: Samhällets garderobisering....11
Gudrun Olsson: Nationell föreläsning om Maktboken....14
Naturvetenskaplig temagrupp....14
Gudmund Bergqvist: Rekrytering av yngre medlemmar....15
Per Flensburg: Matrikeldatabas....16

Redaktörens ruta

R_e_d_a_k_t_ör_e_n_s_ _r_u_t_a_ _Anders Gustavsson

Informatikforskare och rektor Per Flensburg och **didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg** rapporterar om aktuella nyheter inom Strömstad akademi.

Didaktiker och styrelseordförande Åsa Morberg recenserar en handbok för undervisning på distans skriven av Annette Appelstrand. Två praktiska lärarhandledningar har skrivits av Helena Wallberg. En antologi om teorier för undervisning och lärande har redigerats av Mona Holmqvist. Morberg reflekterar även över hur barns läsande skall kunna ökas och betonar vikten av god lärarutbildning i detta sammanhang.

Informatikforskare och rektor Per Flensburg presenterar programmet för Strömstad akademis vetenskapsfestival i Strömstad den 2-4 juni. Han skriver också om det kryptiska uttrycket ”samhällets garderobisering” och om en matrikeldatabas för Strömstad akademi.

Farmakolog Marylou Wadenberg och **ryggkirurg Peter Fritzell** presenterar en nybildad naturvetenskaplig/medicinsk temagrupp inom Strömstad akademi.

Barnläkare Gudmund Bergqvist betonar vikten av att rekrytera yngre forskare till Strömstad akademi.

Fysiker Lars Broman inbjöd till en manifestation i Stockholm den 13 april mot kärnkraft.

Redaktör: Anders Gustavsson
Layout: Per Flensburg

Psykolog Gudrun Olsson föreläste den 23 april på psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet om antologin Makt. Bruk och missbruk, 2024.

I preprintserien PPS nr 7 har **informatikforskare och rektor Per Flensburg** publicerat Ende son till tre mödrar https://stromstadakademi.se/PPS/PPS-7.pdf Denna text ingår som en del i temaprojektet om vägen fram till forskarbanan.

I reprintserien SAR nr 10 har **etnolog Anders Gustavsson** publicerat Cultural science research literature in the Nordic countries during the 2020s https://stromstadakademi.se/SAR/SAR-10.pdf

I videoserien SAV nr 109 har **etnolog Anders Gustavsson** publicerat Kvinnor och män vid Bohuslänkusten i ett historiskt perspektiv https://stromstadakademi.se/SAV/SAV-109.pdf

I Fria skriftserien FSS nr 47 har **fysiker Johanna Deinum** publicerat Ny kärnkraft långtifrån lönsam https://stromstadakademi.se/FSS/FSS-47.pdf

Jag önskar nya bidrag till majnumret av Nyhetsforum med deadline den 27 maj 2025 till **anders.gustavsson@ikos.uio.no** Sänd kortare artiklar, debattinlägg och/eller recensioner av ny vetenskaplig litteratur. Svenska bidrag skall ha en engelsk översättning. OBS: Filen ska vara i word eller open office format!

Sänd också bidrag till Akademins skriftserie Acta Academiae Stromstadiensis, AAS, till **peter@wahrborg.se** , videoserien SAV till: **gudmundbergqvist@hotmail.com** och Reprintserien SAR och Fria skriftserien till per.flensburg@stromstadakademi.se

Månadsrapport från rektor och ordförande

Om årsmötet, bokmässan, medlemskap i föreningen, och lite av varje

Nu är påsken avklarad och det är tid att sätta på sommardäcken. Det har varit sommarlika temperaturer, scillorna utanför UB i Lund har vissnat och hösten närmar sig. Men innan dess ska vi avverka vår årliga vetenskapsfestival 2-4 juni. Programmet är stort sett klart och Per skriver mer om det på annan plats. Och vi räknar med att Du kommer!

Betala medlemsavgiften

Först och främst diskuterar vi medlemskapet i Strömstad akademi. Vi har en medlemsavgift på 600: - per år och medlemsavgiften skall betalas innan årsmötet. Traditionen i Strömstad akademi har varit sådan att även om man inte betalat sin medlemsavgift har man ändå fått vara kvar i föreningen, både en, två och till och med tre år. Det är inte i sin ordning. Vi kan inte fortsätta att inte följa stadgan. Om man inte betalar sin årsavgift så kan man inte ha kvar sitt medlemskap så enkelt är det. Rektor skriver ett brev till medlemmarna när det är dags att betala, och sedan får man en påminnelse. Därefter, om man inte har betalat, räknas man ha utträtt ur föreningen. Det här är inga som helst konstigheter. Det gäller i alla föreningar. Betalar man inte medlemsavgiften, så räknas det att man har utträtt ur föreningen. Vi har skickat ut en sista påminnelse om medlemsavgift och den 15 maj drar vi strecket. På grund av Johns hälsotillstånd har Per tillfälligt ryckt in som hjälpkassör och håller koll på budget och medlemsmatrikel. Det finns en artikel om den senare på annan plats. Vi håller dessutom tummarna för att John ska bli bättre.

Bokmässan 2025 – Nordens största kulturevenemang

Ett föreslag har funnits att Strömstad akademi skulle delta i bokmässan i Göteborg redan 2017 och det har blivit verklighet först nu 2025! Vår ordförande i redaktionskommittén Peter Währborg har gjort ett fantastiskt fint arbete för att vi ska kunna delta i Bokmässan från Strömstad akademi. Medlemmar i Strömstad akademi kan dessutom mot en viss avgift även

presentera sina egna böcker. Vi har redan tre anmälda. Bokmässan i Göteborg är Nordens största kulturevenemang och en av de allra största bokmässorna i hela Europa med över 80 000 besök, 800 utställare och 300 seminarier. Bokmässan är ett utmärkt forum för marknadsföring och för försäljning av böcker, rapporter med mera. Bokmässan har diskuterats i akademin av och till i princip sedan 2017. Det har inte varit någon ledamot hitintills som varit däremot. Jag har själv deltagit flera gånger i Bokmässan för andra föreningar. Det kostar att delta med en egen monter, men utdelningen av bokmässan motiverar verkligen detta. Det finns också utmärkta tillfällen att ge seminarier eller workshops eller föreläsningar! Peter Währborg har valt en monter bredvid forskartorget. Det är en alldeles utmärkt placering. Kring forskartorget rör sig många forskare och en del av dem kan säkert vara intresserad av Strömstad akademi. Peter Währborg skickar ut information om bokmässan via epost. Vi måste alla hjälpas åt. Vår monter måste ha minst 2 personer varje dag. Vi måste alla hjälpas åt att få till detta.

Årsmötet 2025-04-07 ska följas upp

Årsmötet i Strömstad akademi har ägt rum. En månad senare än den första annonseringen. Detta på grund av att vissa dokument saknades. Det gick inte att klara den utsatta tiden och anmärkningar riktades mot ansvariga befattningshavare. Avsaknaden av dokumentet berodde på teknikproblem och sjukdom.

Information om årsmötet har getts ut i Strömstad akademis kalendarium som legat på nätet. Årsmötet har också annonserats på hemsidan. Alla handlingar har funnits på hemsidan, utom en ekonomibilaga. (I den förening som jag är ordförande i sedan länge har vi samma rutiner i stort sett. Några handlingar är klara och finns tillgängliga, medan andra handlingar delas ut på årsmötet.) Styrelsen skall nu styra upp hur utlysningen av mötet ska hanteras. Det skall skrivas in i föreningens stadga hur kallelsen ska delges.

Verksamhetsberättelsen fick ett litet annat utseende i år. Vi fick ändå ett kompletteringsyrkande vid årsmötet. Det skulle tas till protokollet de föreläsningar som arrangerats. Verksamhetsberättelsen är inte ett enmansarbete utan vi måste alla hjälpas åt i styrelse och arbetsutskott.

Verksamhetsberättelsen bör uppta föreningens namn, specifikation av verksamhetsåret, information om styrelsens sammansättning, även revisionens sammansättning, medlemmarnas antal i föreningen samt information om vilka aktiviteter som genomförts i föreningen. Man utgår från verksamhetsplanen och föreningens protokoll.

Budgetarbetet ska fortsätta i den nya styrelsen och årsmötet menade att den ska sluta i balans, dvs. inte gå med underskott. Rektor har redan arbetat fram tre olika alternativ till budget som nu ska bearbetas i arbetsutskottet. Alla ger ett litet överskott. Kraftigt begränsade resurser och oförutsedda svängningar är våra utmaningar. Vi har inte höjt medlemsavgiften men det är en fråga som absolut måste diskuteras. Vi kommer att ta upp en diskussion i styrelsen. Budgeten är hela styrelsens ansvar.

Det behövs mera pengar i föreningen och vi behöver försöka att ansöka om medel hos fonder och andra finansiärer. Under årsmötet så föreslog vår eminenta mötesordförande att företagsmedlemsskapet bör vara noll kronor medan företagen bör betala för kopplingen till föreningen. Sven Moosberg och Lars Broman ska undersöka detta.

Arkivpolicyn är beslutad liksom en marginell stadgeändring på grund av detta. Det är ett område som styrelsen måste fortsätta att arbeta med. Vi behöver både ha ett informativt webbinarium där arkivpolicyn gås igenom och vi behöver dessutom utse en eller två arkivansvariga. Vi har ordning och reda på vad som ska sparas och vad som inte behöver sparas.

Valberedningen

Valen av nya ledamöter får vi skapa rutiner för. Valberedningen bör träffa arbetsutskottet först och sedan styrelsen. Valberedare är Gudmund Bergqvist och Arne Fagerström.

Gången i valberedningsarbetet kan förslagsvis se ut ungefär så här:

1. **Undersökning**: Diskutera med styrelsen och andra funktionärer för att få fakta, synpunkter och förslag.
2. **Analys**:
    1. **Fastställa utgångsläget**. Vilka avgår? Vilka sitter kvar ytterligare något år? Vilka kandiderar igen?
    2. **Klargöra** vilka poster och funktioner som blir vakanta.
    3. **Fastställa kravprofiler**. Vilka funktionärer kommer att behövas och vilka egenskaper och kompetenser behövs? Som individer och som grupp?
3. **Inhämta förslag** på kandidater. Det bör ske i god tid innan årsmötet. Valberedningen kan givetvis också ta fram egna kandidater.
4. **Kolla kandidater**: Gör en lista på alla föreslagna kandidater. Kontrollera att alla verkligen kandiderar. Intervjua kandidaterna vid behov eller be dem fylla i enkät.
5. **Analysera kandidaternas** styrkor och svagheter och jämför med eventuella kravprofiler.
6. **Välj de mest lämpliga**. Se till att förslaget är balanserat. Skriv en motivering för var och en av de föreslagna.
7. **Valberedningens förslag** bör av demokratiska skäl skickas ut till alla medlemmar innan årsmötet tillsammans med ev. övriga årsmöteshandlingar. Medlemmarna bör ges tid att fundera över förslagen och eventuellt kunna förbereda egna att lägga fram på årsmötet.
8. Fr**amför och motivera förslaget** på årsmötet.

Välorganiserade föreningar har särskilda riktlinjer för valberedningsarbetet. Dessa ska i så fall vara fastställda av årsmötet. Något att fundera på?

Det tillhör god föreningssed att en valberedning inte föreslår sig själv. Om en ledamot av valberedningen kandiderar måste denne först lämna valberedningen.

Administration

Per avgav ett nyårslöfte: Att inte gnälla, klaga och kritisera i år. Hittills har det fungerat hyfsat men nu kommer ett gnäll från honom:

> Mina uppgifter i Akademin är: Att vara rektor, att göra layout på 12 nyhetsforum/år, göra layout på antologier vi ger ut, hjälpa ledamöter med layout på deras verk, uppdatera hemsidan med hjälp av Marylou, designa nya hemsidor, uppdatera och kontrollera medlemsregistret, vara hjälpkassör, sammankalla tre temagrupper, vara med i ytterligare tre, vara redaktör för Tidningen TvärTänkt och tankesmedjan Tvärtänkt, skriva remisser och dessutom skriva egna artiklar. Det är ett heltidsjobb. Det mesta är kul och stimulerande men jag vill gärna ha ett liv också. Därför måste vi hjälpas åt och dela på de administrativa delarna och administrera så lite och så effektivt som möjligt. Det kräver ett visst mått av arbete från samtliga. T ex kan layoutjobben underlättas väsentligt om ledamöterna använder den mall jag gjort i ord-

ning (http://stromstadakademi.se/Mall.dotx). Man kan faktiskt här åberopa en variant av termodynamikens andra lag: Det kräver ett visst mått av energi för att hålla ordning men utan ordning krävs det ännu mer energi för att använda det kaos som uppstår.

Att få varaktiga bidrag till administrationen är nära nog en omöjlighet. Däremot kan man vid projektmedel avsätt en del till administration. Det känner vi säkert till från vår period i det statliga utbildningsväsendet. Universitetens och högskolornas administrativa pålägg är en ständig tvistefråga. I vår antologi ”Forskarkarriärer” berättar Per om hur Växjö universitet fick problem med för mycket överskottsmedel på grund av bl a felaktig hantering av overhead. Vår tanke är att söka forskningsmedel för att finansiera forskning förstås, men också delar av administrationen. För avgränsade projekt, t ex upprättande av ett sökbart, digitalt bibliotek kunde man kanske få pengar från någon privat stiftelse. Det som krävs är att någon har en idé och skriver en ansökan. På hemsidan finns en förteckning över tänkbara fonder för detta ändamål (http://stromstadakademi.se/Fonder.docx). Överhuvudtaget finns det mycket på hemsidan, men det kräver att man avsätter lite tid för att studera den ganska noga. Det är alltför lätt att annars skicka iväg en fråga eller kanske bara klaga i största allmänhet.

Rekrytering

Vi har fått lite nya medlemmar: Johanna Deinum, docent i biofysikalisk kemi, är medlem i överbefolknings- och klimattemat, Karina Vamling är professor i kaukasiska språk, specialitet Georgien och Hanna Kjellgren är nybliven stödjande medlem. Inkl våra hedersmedlemmar och dito professorer har vi just nu 80 medlemmar. Det borde komma några till i det sista svepet. Och som Gudmund påpekar på annat ställe: Det är alls inte fel med yngre medlemmar!

Åsa Morberg: Värdera undervisningen

Värdera undervisningen bättre i högre utbildning! Mera gratulationer, blommor och tårta till duktiga högskolelärare!

Åsa Morberg, docent

Mycket god forskning bedrivs inom högskolans alla lärosäten, men det är ändå utbildningen som ger högskolan ett existensberättigande enligt min mening. I förra nyhetsforum talade jag för att seniorer skulle skriva om sitt lärosäte och vad som händer där nu när de lämnat sitt lärosäte. Jag börjar med att lyfta fram högskolelärares undervisning som jag anser är viktig.

Forskningen är styrande för högskolan i sin helhet, även om huvuduppgiften ändå är utbildning och forskning. Min tolkning är att dessa båda uppdrag borde värderas lika mycket, men alla lärosäten sätter forskningen främst. En publicerad vetenskaplig artikel ger alltid anledning till ovationer, jubelrop, blommor och tårtkalas till författarens ära.

Fokus finns på publiceringar och citeringar och på sökta och tilldelade externa forskningsmedel. Externa forskningsmedel får forskare om man har vetenskapliga artiklar i högt rankade internationella tidskrifter och om dessa artiklar har citerats av andra forskare.

Högskolorna tävlar också för att nå så hög internationell rankning som möjligt och där är också publiceringar och citeringar högt värderade. Systemet med att räkna publikationer och citeringar är skäligen enkelt. Publikationerna är lätta att räkna och det finns system, exempelvis Google Scholar, som summerar citeringarna. Jag ifrågasätter högskolans ensidi-

ga fokus på forskning och forskningsmeriter. Undervisningen behöver lyftas fram och värderas högre.

Utöver forskning och undervisning har högskolan också en tredje uppgift, samverkan, som jag själv har varit engagerad i under hela mitt yrkesliv. Högskolan ska samverka med det omgivande samhället, enligt högskolans uppdrag. Meriter från samverkan har dock haft mycket liten betydelse vid befordran.

Detta gör att yngre forskare publicerar sina forskningsresultat i internationella refereegranskade tidskrifter som inte någon utanför akademien läser. Det blir därför svårt att engagera yngre forskare för aktiva roller i att skapa samverkan mellan högskolan och samhälle.

Jag anser att vi nationellt bör tona upp undervisningen och samverkan och tona ned betydelsen av forskning i form av antalet publikationer och citeringar. Undervisningen skall självklart värderas lika högt som forskningen. Framgångsrik undervisning kan likaväl firas med gratulationer, jubelrop, blommor och tårtkalas. Meritvärdet av god undervisning och samverkan skall också höjas, anser jag.

Mycket kvalitativt god forskning bedrivs inom högskolan, men vi får aldrig glömma att det är utbildningen som ger högskolan sitt existensberättigande. Forskning kan lika gärna bedrivas på forskningsinstitut.

Högskoleläraren är normalt både en god forskare och en god lärare. Om högskolor värderar arbete i samverkan med samhället och arbete med medier större tyngd vid rekryterings- och befordringsärenden kommer vi snabbt få fler forskare och lärare som både syns och hörs i samhället.

God undervisning i högskolan är helt avgörande för hög utbildningskvalitet och en av de allra viktigaste kvalitetsfaktorerna. Det anser studenterna. Det visar också forskningen. Att lärarna tillämpar en kvalitativt god högskolepedagogik avsedd för högskolans krav är en förutsättning för att kunna erbjuda bra utbildning. Studenterna behöver möta lärare som är både vetenskapligt och pedagogiskt kompetenta, men idag lönar det sig dessvärre alltför sällan för en lärare att satsa på att utveckla sin undervisning. Meritvärdet av undervisning är dessvärre lågt. Många anser att ju mindre undervisning tjänsten innehåller dess bättre karriär i högre utbildning.

För att uppmuntra god undervisning vill jag att det skapas en incitamentsstruktur för lärare, institutioner och lärosäten. Lärarnas undervisningsmeriter måste väga minst lika tungt som deras forskningsmeriter och högskolepedagogisk utbildning ska vara ett oeftergiftligt krav för att undervisa i högskolan. För övrigt behöver omfattningen av den högskolepedagogiska utbildningen ökas.

Gratulera kolleger som presterar god undervsining!

Åsa Morberg: Undervisa på distans - recension

Annette Appelstrand (2025) Undervisa på distans: En handbok för distanslärare, Gothia kompetens

Recension av Åsa Morberg, fil.dr. i pedagogik, docent i didaktik

En nyutkommen bok tar ett stort och viktigt helhetsgrepp på distansundervisning. Boken är ämnad för alla slags distanslärare. Författaren Annette Appelstrand är gymnasielärare, lärare i vuxenutbildningen och hon har dessutom utbildat blivande lärare vid Göteborgs Uni-

versitet. Hennes erfarenhet syns ändå främst vara av gymnasiet och av vuxenutbildningen., även om lärare i högre utbildning kan ha glädje av att läsa boken.

Boken deklarerar tydligt att det är en praktisk handbok, den ger konkreta metoder och strategier som sägs stärka lärarprofessionen. Det handlar om att ge de studerande i alla åldrar förbättrade möjligheter att lyckas i distansutbildning och det är ett mycket lovvärt syfte med boken. Distansstudier kan vara problematiska för vissa studenter.

Det är mycket viktigt att det skrivs böcker för distansutbildning. Det finns många skäl att lyfta fram distansutbildningen. Om man inte kan vara fysiskt på samma plats i en undervisningssituation så behöver man verkligen utbilda för distansutbildning. Det är faktiskt ett annat sätt att undervisa helt enkelt. Pandemin satte verkligen fokus på distansutbildningen, hur viktig den egentligen är att stärka och utveckla.

Bokens omslag är milt men färgrikt och består av en rad geometriska figurer. Boken omfattar 160 välskrivna, intressanta och tämligen lättlästa sidor.

Boken är indelad i tio kapitel och det finns en referenslista på en sida sist i boken och dessutom finns det sju bilagor med praktiska råd av olika slag. Bilagorna kan även laddas ned på Gothia Kompetens hemsida, vilket är en positiv nyhet.

Bokens målgrupp sägs vara grundskollärare, gymnasielärare och lärare i högre utbildning. Det är en bred målgrupp. Bokens fokus syns ändå främst vara grundskola och gymnasieskola, enligt min uppfattning. I och för sig är mycket oberoende av stadium, men det skiljer ändå en hel del mellan de olika stadierna i skolan och för högre utbildning.

Författaren menar att det finns åtta framgångsfaktorer för distansundervisning och dessa är återkommande i boken. Bokens kapitel har en programförklaring inför varje kapitel, och varje kapitel avslutas med en sammanfattning och förslag på diskussions-och reflektionsfrågor.

Boken innehåller en rad konkreta exempel. Det är precis en sådan bok som behövs och som lärare verkligen uppskattar. Den bör också vara möjlig att använda som kurslitteratur direkt för studenter.Boken kan verkligen rekommenderas.

Åsa Morberg: Två intressanta nytillskott - recension

Två intressanta nytillskott av yrkespraktiska lärarhandledningar: Lektionsdesign F-6 och Lektionsdesign 7-Gy av Helena Wallberg

Recension av Åsa Morberg, fil.dr. i pedagogik och docent i didaktik

Helena Wallberg har skrivit två intressanta och yrkespraktiska böcker om lektionsdesign. När jag fick dessa båda recensionsexemplar så tänkte jag att jag skulle läsa båda först och sedan recensera båda samtidigt. Jag tänkte att det kunde vara intressant att se likheter och skillnader mellan de båda böckerna. De sägs egentligen vara en omarbetad och utökad version av Lektionsdesign – en handbok (2019), som blivit två böcker med olika målgrupper.

Författare till de båda böckerna är Helena Wallberg som är gymnasielärare i engelska och franska. Hon har också en fil.mag. i specialpedagogik. Hon är författare till flera uppskattade böcker om undervisning och lärande. Böckerna kategoriseras som böcker baserade på beprövad erfarenhet. Sådana böcker är mycket efterfrågade av lärare och lärarstudenter.

Helena Wallberg har valt begreppet designa i stället för begreppet planera. Begreppet designa är ett modernare begrepp och det handlar om att på ett medvetet sätt designa sin lek-

tion utifrån vissa bestämda parametrar som tempo, nivå, omfång, metod och intresse. Helena förklarar att designa lektionerna är som att använda en fickkniv. Med en fickkniv kan man skapa olika lösningar med samma redskap. Liknelsen är tänkvärd.

Hon sätter också processen i centrum och hon menar att upplägget av en lektion bör omfatta så mycket mera än bara innehåll och uppgifter kopplade till kursplanen. Det visar hon också tydligt i de båda böckerna.

Böckerna vänder sig alltså till olika stadier. Det finns faktiskt en tydlig skillnad med hänsyn till barnens och ungdomarnas ålder, och det är bra att hon delat upp lektionsdesignen i olika stadier och olika åldrar.

Böckerna omfattar cirka 180 sidor vardera. Böckerna har olika färger, gul mot yngre åldrar och brun mot äldre. Figurerna på omslaget är faktiskt pusselbitar när man studerar omslaget. Kanske handlar det om att lägga pussel när man designar lektioner? Metaforen är intressant och spännande.

Böckerna är båda välstrukturerade, välskrivna och förhållandevis lättlästa. Böckerna ger tips, idéer och aktiviteter för en design som möjliggör undervisning och som möter olikheter samtidigt som den främjar delaktighet. Böckerna ger verktyg och reflektioner som kan användas i det kollegiala lärandet. Böckerna kan lätt fungera som en studiehandledning i en studiecirkel eller som diskussionsunderlag i en studentgrupp på lärarutbildningen.

Konkreta erfarenhetsbaserade lärarhandledningar efterfrågas inte minst av nyblivna lärare och av lärarstudenter. Det saknas praktiska yrkesredskap i lärarutbildningen idag och den nya lärarutbildningsutredningen ändrar inte på detta faktum.

Jag kan verkligen rekommendera båda böckerna.

Åsa Morberg: 480 miljoner till böcker?

Hela 480 miljoner ger regeringen för inköp av böcker till landets förskolor och skolor – till vilken nytta?

Av Åsa Morberg, fil.dr. i pedagogik, docent i didaktik

Sverige befinner sig i en läskris där regeringen säger att var fjärde elev inte kan läsa ordentligt. Det finns ingen referens i pressmeddelandet. Man undrar vilken forskning som regeringen egentligen stöder sig på? Det man också funderar över är vad som menas med ”läsa ordentligt”! Begreppet borde ha definierats tydligt och klart!

En av regeringens åtgärder för att vända utvecklingen är att öka tillgången till böcker. Regeringen ger därför ett statsbidrag som gör det möjligt för förskolor och skolor att köpa in skön- och facklitteratur. Det finns redan ett statsbidrag sedan 2024 för inköp av skön-och facklitteratur till förskolor och skolor. Skolverket har nu beslutat om hur mycket varje huvudman kan begära ut för 2025. Totalt kan landets förskolor och skolor köpa in för 480 miljoner kronor, vilket skulle kunna motsvara cirka 2,4 miljoner nya böcker. Enligt min mening handlar det inte bara om att köpa böcker. Det handlar om många andra saker för att råda bot på den s.k. läskrisen.

Skolministern menar att om vi inte lyckats vända på läskrisen så kan vi få en hel generation av funktionella analfabeter. Det är anledningen till att regeringen storsatsar så att man kan fylla skolbibliotekens hyllor. Skolministerns förhoppning är att detta skall bidra till ökad läslust bland barnen och ungdomarna. Det är klart att barnen och ungdomarna måste ha något att läsa, men är ändå en betydligt mera komplex fråga.

Min uppfattning är att det absolut inte räcker med att köpa in skön-och facklitteratur. Det handlar om att se till att det finns behöriga lärare i förskola och skola. Lärarutbildningarna måste dessutom läggas om så att lärare i skolan får lära sig själva hantverket, dvs. hur lär man barn och unga att läsa och skriva.

Det gäller också att alla lärarkategorier får lära sig hur man arbetar med fortsatt lästräning i all undervisning. Det är inte enbart något för lågstadiets lärare. Den nya lärarutbildningsutredningen borde ha haft förslag på hur detta skall lösa, men där finns inte mera om själva hantverket! Hur kunde det bli så?

Att det handlar om att barn och unga ska ha utbildade lärare är en ren självklarhet och att de som har svårigheter med läsningen måste får professionell hjälp. Speciallärare och specialpedagoger behöver komplettera när lärarnas kunskaper inte räcker.

Läraryrket måste göras attraktivt igen. Utbildningsdepartementet måste sluta detaljstyra lärarnas yrkesutövande. Politiker sätter mål och ger medel, men lärare sköter metoder och arbetssätt och arbetsformer. Politiker ska aldrig ge detaljerade synpunkter på det inre arbetet.

Lärares arbetsmiljö måste förbättras, kanske måste undervisningstid och planeringstid regleras så att lärare hinner förbereda lektioner där läsningen står i fokus. Jag anser dessutom att lärarlönerna måste höjas.

Kursplanerna borde också skrivas om. De problem som orsakat att regeringen satsar på bokinköp måste självklart åtgärdas i kursplanerna också. Läsa och skriva måste vara en självskriven och en bärande del i alla teoretiska ämnen. Lärare behöver ha stort stöd i styrdokumenten så att de kan arbeta mera med texter.

Barn- och unga måste också få lära sig att skriva skrivstil igen. Det är viktigt att kunna skriva för hand för att effektivisera lärande. Lära sig stava, minnas och få stöd i läsinlärningen. Skriva för att lära helt enkelt. Skriftspråket i skolan är förstaspråk. Läsa och skriva är det viktigaste i ett barns skolutbildning. Skolmyndigheterna måste också försöka att dra åt samma håll.

Det är också så att hemmen måste ta sitt ansvar. Vi måste kräva att föräldrar och vårdnadshavare läser för och med sina barn. Föräldrar och vårdnadshavare behöver ta en aktiv del när det gäller barns läsutveckling.

Visst kan det vara bra med skön- och facklitteratur, men behöriga lärare måste lära sig lära barn läsa så att de kan själva hantverket hur man lär barn läsa. Hur ska annars alla böckerna bidra till att barn och unga lär sig läsa ordentligt!

Per Flensburg: Vetenskapsfestivalen

Vetenskapsfestivalen 2-4 juni

Det är nu klart att vi får 10 000 kr från Strömstads kommun och med de 10 000 kr vi får från Folkuniversitetet så innebär det att vi kan hålla en festival utan konferensavgift. Vi kommer att hålla till i Folkets Hus hela tiden utom måndag från kl 16:00. Då tar vi oss till Fars sal i stadshuset där den högtidliga installationen av nya ledamöter äger rum. Efter det blir det mingel på terassen med dryck och sedan smörgåsbuffé i café Guldtuppen i Stadshuset. På tisdag är det galamiddag på Laholmen. Den kostar 475 kr och är som vanligt frivillig. Den betalas på plats. Det blir ingen utflykt i år, intresset har varit lågt de senaste två åren. Vi har också bokat några rum på Laholmen till extrapris 1890 SEK per enkelrum och 2120

SEK per dubbelrum, inkl frukostbuffé. De som inte är bokade den 5/5 släpps, så skynda er. Nu är festivalen förlagd till endast tre dagar och det håller kostnaderna nere ytterligare.

Föredragslistan är full så det finns inte utrymme för fler att presentera. Men för att kunna beräkna korrekt med smörgåsbuffé och dryck vill vi veta hur många som kommer. Vi vill också veta om ni kommer på middagen. Sista anmälningsdag är 15 maj, så det finns lite tid kvar. Skicka mail till Per eller Anders och säg om ni kommer och om ni vill deltaga i galamiddagen. För er som ska hålla föredrag vill vi ha ett abstrakt innan så vi kan sprida programmet med innehåll tidigt.

Här finns ett färdigt program. Måndagen ägnas åt interna diskussioner, tisdagen mer allmänna föreläsningar och onsdagen åt tema. Varje föreläsning har 20 min presentation och 20 min diskussion. Det var ett önskemål i fjol att det skulle finna mer tid för diskussion. Varje tema har 80 min till förfogande. De disponerar dessa efter eget skön, men vi vill gärna ha någon beskrivning att visa i det slutliga programmet. Tema överbefolkning har sitt pass på tisdagen eftersom sammankallande Dag Lindgren bara kan vara närvarande den dagen. Onsdagen är som helhet ägnat åt teman utom den sista utvärderingen. Information om festivalen kommer fortlöpande att uppdateras på hemsidan.

Måndag	Aktivitet	Aktör
14:00	Välkomst	Rektor
14:20	Medlemsmöte inkl kaffe	Dagrdning kommer senare
17:00	Installation	Rektor
17:40	Mingel på terassen	
18:40	Smörgåsbuffé	
20:00	Avslutning	
Tisdag	**Aktivitet**	**Aktör**
09:00	Multivariat analys etc	Ulf Lindh
09:40	Arbogamodellen	Per Staffan Broström
10:20	Kaffe	
10:40	Tema: Överbefolkning	Dag Lindgren
11:20	Tema: Överbefolkning	Lars Broman
12:00	Lunch	
13:00	Skolan	Åsa Morberg
13:40	Språk i Georgien	Karina Vamling
14:20	Ryggproblem	Peter Fritzell
15:00	Kaffe	
15:20	Om ketogen diet	Christina Bergqvist
16:00	Varför gör det ont?	Peter Währborg
18:00	Galamiddag	Laholmen (frivillig)
Onsdag	**Aktivitet**	**Aktör**
09:00	Tro och	Anders Gustavsson
09:40	vetande	m fl
10:20	Kaffe	
10:40	Klimat	Per Flensburg
11:20	Klimat	m fl
12:00	Lunch	
13:00	Teknikvärdering	Rune Wigblad
13:40	Teknikvärdering	m fl

14:20	Kaffe	
14:40	Naturvetenskap etc	Marylou & C.o
15:20	Naturvetenskap etc	m fl
16:00	Utvärdering	

Per Flensburg: Samhällets garderobisering

Samhällets garderobisering

Per Flensburg

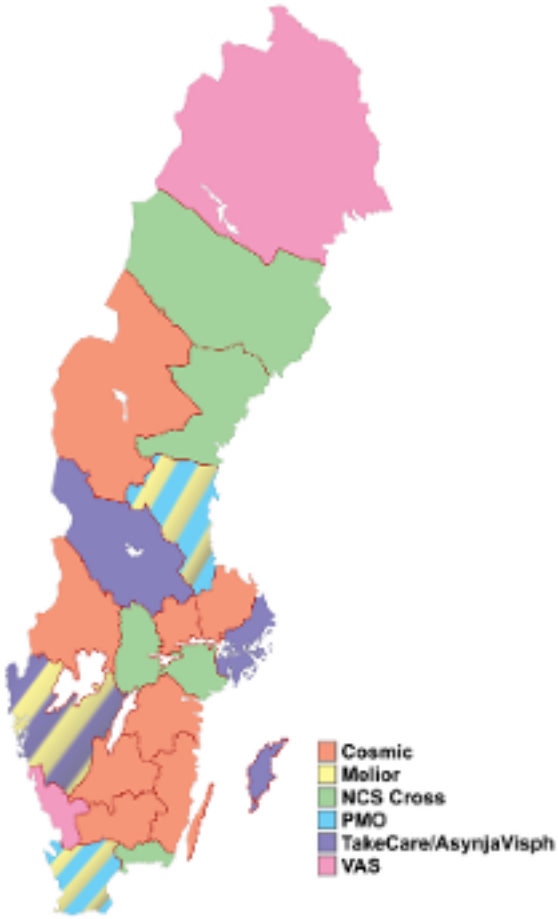

Det finns ett engelskt begrepp: *compartementalization* som ordagrant kan översättas med *garderobisering*, fast ett mer vedertaget begrepp är *fackindelning*. När jag då talar om samhällets garderobisering menar jag indelningen i olika områden som behandlas isolerade utan att man speciellt studerar deras samverkan. Det finns många sådana exempel. Ta sjukvårdens journalsystem som ett exempel. Vi har 21 regioner, 291 kommuner och ca 15 000 vårdföretag, en del privata, en del offentliga enligt Vårdföretagarna. År 2024 flyttade enligt SCB 231 048 personer mellan regioner. Det innebär att deras sjukjournaler också måste flyttas om det ska bli en kontinuerlig vård. I de flesta fall är journalen digitaliserad och därmed borde det vara enkelt att flytta uppgifterna. Men så är det inte! Varje region, varje kommun och varje företag är en självständig enhet. De flesta anser sig vara otroligt unika och att samarbeta med någon annan region, kommun eller företag är för många helt otänkbart. Men enligt Vårdföretagarna har 93% av företagen mindre än 20 anställda och där har man sedan lång tid samarbetat under olika paraplyer. T ex har Praktikertjänst funnits i över 60 år. Under de senaste 10-15 åren har man även inom offentlig verksamhet insett att gemensam tillgång till patientdata underlättar arbetet och skulle reducera dubbelarbete.

Det finns ett antal journalsystem som används i den svenska sjukvården. I figuren ovan ser vi en karta som jag hämtat från eHälsa Sverige och det visar på en salig blandning. I en del regioner finns det flera system och en del sjukhus använder andra system än regionen i övrigt. Och systemen kan inte prata med varandra! Hur har det blivit så här? Jag menar att garderobiseringen av den offentliga förvaltningen är en bidragande orsak. Låt oss se hur den kan ha uppkommit.

Vi utgår från Max Webers teori kring fackbyråkratin. Han levde 1864-1920 och har fått stort inflytande både inom sociologin och organisationsteorin. Det är främst följande kännetecken för byråkratin jag vill ta upp (Sager & Rosser, 2021):

- Byråkratin är uppdelad i små delar som kallas kontor eller byråer. Varje individ tilldelas sin egen plikt och sitt eget ansvar. Var och en arbetar för att möta organisationens specifika behov. t.ex. i kommuner, länsstyrelser, regioner etc.
- En byråkrati styrs av vissa specifika regler och mål och det finns ingen personlig inblandning av en person. De uppsatta reglerna och föreskrifterna följs av varje byråkrat utifrån hans/hennes status och arbetsbeskrivning. Dessa regler är stabila och kan lätt läras in och följas av byråkraterna.

Weber verkade under den industriella revolutionens höjdpunkt då produktionen ständigt ökade, företagen blev större och den offentliga sektorn fick allt större problem att leva upp till de krav som ställdes på den. F W Taylors idéer om Scientific management (Taylor, 1911) låg i tiden och det var frestande att tillämpa liknande tankesätt på offentlig sektor. Webers byråkrati gör just det, fast uppdelningen av arbetsmomenten går inte lika långt som på fabriksgolvet. Men det medför att varje byrå/kontor blir en isolerad enklav i ett större byråkratiskt nätverk, vars omfattning och syfte för många förblir okänt. Tjänstemännen utför befallda arbetsuppgifter men vet i regel inte varför, vilket som är syftet och vad som händer då ärendet lämnat byrån.

Nu hoppar jag några decennier framåt till Ludwik Fleck (Fleck, 1935) och sedan ännu några decennier till Berger och Luckmann (Berger & Luckmann, 1968). Bägge två beskriver hur en grupp människor som arbetar samman skapar en gemensam bild av tillvaron, gemensamma värderingar och gemensam hållning mot omvärlden. De skapar en egen garderob med sina egna regler och förhållningssätt. Men vad händer om någon försöker ändra dessa värderingar och synsätt? För att då använda Kuhns terminologi: Det blir revolution (Kuhn, 1962)! Det är förstås en påfrestning för organisationen och en byråkrati är by definition en stabil organisation. Där sker inga revolutioner, vilket däremot gärna gör inom forskningsvärlden.

I en byråkratisk organisation skapas således med tiden ett antal byråer med ingrodda och orubbliga regler. Ja, det hela blir så ingrott att man inte är medveten om det, om att det kan finnas andra alternativ. Reglerna skapar ett fast förhållningssätt och så länge man håller sig därinom är man säker. Och det kan bli än värre: Byråkraten blir en stolt yrkesutövare och sätter sin heder i att följa reglerna under alla förhållanden! På så sätt uppkommer den funktionella dumheten (Alvesson & Ciznisky, 2023).

Sett i detta perspektiv förstår man varför garderobiseringen skapas och fortlever. Men nu hävdar säkert många att sjukvården är ingen byråkrati, det är istället en professionsorganisation. Jag skulle vilja säga att sjukvården är en professionell byråkrati. I en sådan har den operativa kärnan en formell utbildning i grunden. Läkare, sjuksköterskor och undersköterskor har alla det. Det är främst regler och utbildning samt normer som styr besluten. Reglerna är utfärdade av andra myndigheter eller organisationer men läkarna kan i stor utsträckning fatta egna beslut baserade på egen kunskap. Därför är beslutsfattandet decentraliserat och påverkat av yttre faktorer. Men en professionell byråkrati har ett inarbetat arbetssätt, en stödfunktion som ger vissa önskade upplysningar om patienten.

Precis som alla andra informationssystem bygger ett journalsystem på att arbetet sker på ett visst sätt. I viss utsträckning styrs personalens arbete av journalen. Ett tänkbart exempel kan vara att det inte finns möjlighet att införa ett visst prov-värde eftersom det inte finns en

given rubrik till det. Olika läkare kan sätta in det på olika ställen eller inte alls sätta in det och då blir det merarbete och kanske onödiga provtagningar.

Men inom sjukvården finns inte enbart vårdpersonal, där finns också administratörer. I figuren bredvid, som är hämtad från läkartidningen 2018 ser vi att det finns betydligt fler administratörer än vårdpersonal. Ökningen har fortsatt sedan dess. På Vårdfokus hittade jag en karta som för varje region angav ökningen/minskningen av de olika personalkategorierna mellan 2019 och 2023. I tabellen nedan visas siffrorna från några regioner. Skåne utmärker sig speciellt.

En betydande del av de anställda inom sjukvården är således administrativ personal. Min första undran är vad de sysslar med. I detta sammanhang är det dock oväsentligt, min poäng är att de bidrar till att konservera befintliga rutiner och att förfina sjukvården, effektivisera den och kvalitetssäkra den. Förfiningen innebär att man i sann Tayloristisk anda dyker långt ner i processerna och försöker förbättra dem på ett eller annat vis. Fast administratörerna kan inte ge sig på själva vården, där har läkarna och sjuksköterskorna alldeles för stor makt. Däremot kan de begära in diverse uppgifter som vårdpersonalen måste ta fram istället för att ägna sig åt kärnverksamheten. Att effektivisera vården innebär att standardisera och för varje standardiserad diagnos föreskriva en standardiserad behandling. Även detta bygger på Taylorism. Kvalitetssäkringen innebär, förutom att vårdpersonalen måste rapportera in en massa uppgifter också att man utarbetar en jämställdhetspolicy, en mångfaldspolicy, en värdegrund, en uppförandekod osv. Allt detta ska vårdpersonalen med jämna mellanrum dokumentera. Det utgör en variant av dumhet som jag kallar för kollektiv idioti. Man fokuserar på stödverksamheter istället för på kärnverksamheten.

Region	Adm personal	Sjukvårdspersonal
Västra Götaland	259	−9
Skåne	862	−301
Stockholm	129	345
Uppsala	−192	−49
Västerbotten	136	−23
Norrbotten	−25	−78

Varför inser man inte det tokiga? Helt enkelt för att varje enhet jobbar i sin garderob, i sitt stuprör och vet inget om de andra. Att byråkratiska åtgärder kan negativt påverka organisationen är inget man känns vid. Inte heller att all administration behöver grunddata om verksamheten. Dessa grunddata måste verksamheten tillhandahålla och det tar resurser därifrån. Konsekvenserna av detta ingår inte i garderoben.

Nu skulle jag vilja generalisera detta och hävda att de flesta av de problem den offentliga förvaltningen dras med beror på en för långt gående garderobisering. Förvaltningarna jobbar i sina garderober med sina egna system som inte kan prata med varandra och som saknar helhetssyn. Denna garderobisering spiller över på politiken som ägnar sig åt punktinsatser i syfte att dämpa symptomen istället för att bota orsaken.

Litteratur

Alvesson, M., & Ciznisky, S. (2023). Dumhetsbekämpning. Fri Tanke.

Berger, P. L., & Luckmann, T. (1968). The social construction of reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge. Anchor Books.

Fleck, L. (1935). Enstehung und Entwicklung einer wissenschaftlichen Tatsache: Einführung in die Lehre vom Denkstil und Denkkollektiv. B. Schwabe.

Kuhn, T. S. (1962). The structure of scientific revolutions. The University of Chicago Press.

Sager, F., & Rosser, C. (2021). Weberian bureaucracy. Oxford research encyclopedia of politics. https://boris.unibe.ch/160063/3/20210930_Weberian_Bureaucracy_Oxford_Research_Encyclopedia_of_Politics.pdf

Taylor, F. W. (1911). The principles of scientific management. Harper & Brothers.

Gudrun Olsson: Nationell föreläsning om Maktboken

Naturvetenskaplig temagrupp

250426/Marylou Wadenberg/Peter Fritzell

Kollegor i Strömstad akademi,

I enlighet med akademins förslag/satsning på Temagrupper som fokuserar kring olika ämnen, så har, på initiativ från Marylou, en naturvetenskaplig grupp bildats. Gruppen har haft två möten under de senaste två månaderna, och vi har diskuterat dels hur vi ska nå ut brett,

dels till intresserade ledamöter i akademin, och dels till andra personer/grupper. Vi är i dagsläget ca 10 intresserade ledamöter, och vi har haft två nätmöten via Googlemeet i vår.

Tanken är att vi som naturvetare presenterar frågor som rör vars och ens respektive områden – i detta skede alltså gällande medicinska specialiteter. Presentationerna ska framföras i ett "strikt naturvetenskapligt perspektiv" - dvs inte i en "humanistisk tyckande anda" – medan i de diskussioner som uppstår förstås kommer att finnas både humanism och tyckande!

Praktiskt siktar vi på att ordna ett nätmöte i månaden, där vi under en halvtimme lyssnar på en kollegas beskrivning av sin specialitet och aktuella frågor, följt av diskussion under nästa halvtimme. Exempel på översiktligt upplägg:

- Mitt område
- Aktuellt kunskapsläge
- Aktuella utmaningar/svårigheter
- Konsekvensanalys m avs. på framtiden
- FRÅGOR/DISKUSSION

Varje möte har en av gruppen vald moderator som håller ordning på diskussionen. Detta ska ju inte bli en massa jobb för oss, utan ett spännande kunskapsutbyte. Vi har inte tänkt oss några minnesanteckningar, men en idé är att varje presentatör i akademins Nyhetsbrev beskriver det han/hon presenterat. Kanske ska vi också ordna en specifik hemsida via den som finns på Strömstad akademi.

Vid vårt första möte i mars, diskuterades hur vi ska nå så många naturvetare som möjligt, och vid det andra i april, hur vi också ska kunna få ekonomi i föreningen, inte minst för denna typ av verksamhet. I dag har följande personer beskrivit intresse av att delta i temagruppen: Margareta Berg (ortopedisk kirurgi), Ulf Berg (organisk kemi), Jan Böhme (molekylärbiologi), Peter Fritzell (ortopedi och hälsoekonomi), Abdul Mohammed (beteendevetenskap), Marylou Wadenberg (farmakologi), Urban Waldenström (gynekologi), Lennart Wetterberg (psykiatri), Peter Währborg (invärtesmedicin).

Nästa möte är planerat till maj, och där kommer Marylou att diskutera farmakologi och hur experiment på råttor kan föra medicinsk kunskap framåt.

Vi återkommer löpande med information från gruppen efter våra möten, och välkomna alla som känner att dom vill delta!

Bästa hälsningar, Marylou och Peter

Gudmund Bergqvist: Rekrytering av yngre medlemmar

Rekrytering av yngre forskare

Gudmund Bergqvist

Det är väsentligt för Strömstad akademi att man rekryterar yngre forskare.

Ett exempel är vår stödjande medlem Emma Bergqvist som den 9 april disputerade i epidemiologi på avhandlingen :Immunologic and household-level influences of post acute sequelae of Covid -19.

Försök att med yngre kollegor diskutera vilka möjliga fördelar ett medlemskap i Strömstad akademi har. Man kan få stöd av äldre kollegor som kan bredda aspekterna och ge betydelsefulla kontakter. Här har akademin med sin tvärvetenskapliga inriktning mycket att bidra

med. En annan fördel kan vara att få sina preliminära resultat publicerade i vår preprint serie för att på så sätt få synpunkter från andra forskare.

Per Flensburg: Matrikeldatabas

Matrikeldatabas

Per Flensburg, professor i informatik

I detta dokument redogör jag för de principer som ligger till grund för vår kommande matrikel. Basen för databasen är medlemsregistret. I detta finns upplysningar om varje medlem. Det finns bara upplysningar som vi använder. I tab 1 finns den information vi använder.

Fältnamn	Beskrivning
Förnamn	Nyckel
Efternamn	Nyckel
E-post 1	Många ledamöter har flera e-postadresser och det
E-post 2	är viktigt att vi alltid kan nå dem även om den
E-post 3	primära adressen inte fungerar
Titel	Detta är den titel ledamoten har hos oss.
Ämne	Detta är det ämne titeln hänför sig till
Tel	Här skriver vi in mobiltelefon eller fast telefon
Reg.dat?	Vi använder egentligen inte detta fält
Gata	Adressfält
Ort	Adressfält
Postnr	Adressfält
Land	Adressfält
CV	En länk till ledamotens CV
Lokalavd	Den lokalavdelning ledamoten tillhör.

Tab 1. Medlemsregister

Fält med röd text är nya. Istället för att skriva Professor i informatik, anger vi enbart titel: Professor och ämnet i vilken vederbörande är professor. På så sätt kan man enkelt ta ut förteckningar över olika titlar och olika ämnen. Ämnena i den betydelse de finns här är väldigt speciella, stort sett var och en har sitt eget ämne. Det finns anledning att gruppera dem i större områden som t ex fysik, historia etc. Därför behövs ämnesfältet. Datum då ledamoten blev registrerad använder vi inte till något annat än att det kan vara intressant att se hur länge en ledamot varit med oss. Men det används inte i kärnverksamheten. Det sista fältet är lokalavdelning. En ledamot kan bara vara medlem i en lokalavdelning så detta fält passar bäst i medlemsregistret.

Förutom att veta vilka ledamöter som är intresserade av ett visst område är det av intresse att veta vilka teman ledamoten är deltagare i. Man kan nämligen vara med i flera teman och teman kan ändras över tid. Det krävs då en förteckning över aktuella teman och vilka ledamöter som är med i vilket tema. Slutligen har vi en fråga, som inte har ställts ännu, men som förmodligen kommer att ställas: Vad har en viss ledamot publicerat i Strömstad akademi? Detta kräver ytterligare en tabell. Vi får då en informationsmodell enligt fig 1.

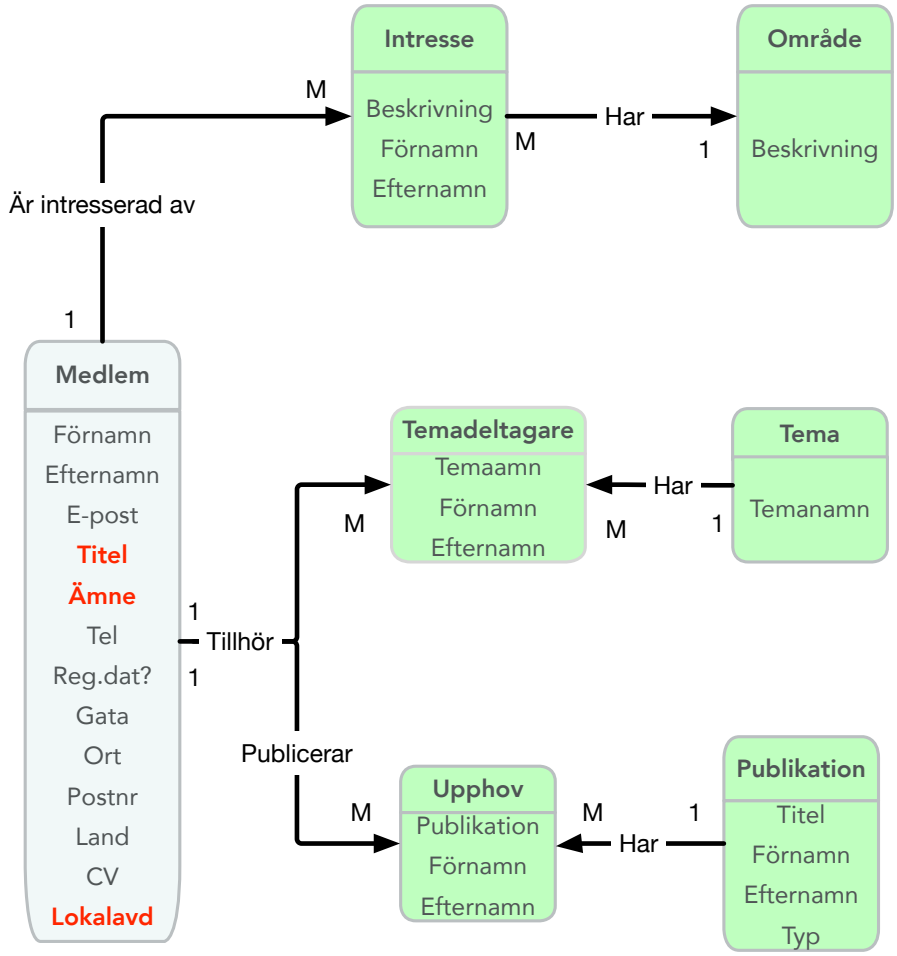

Fig 1. Informationsmodell för Strömstad akademi

Den kan beskrivas på följande sätt:

- En medlem är intresserad av många intressen
- Många intressen tillhör ett område
- En medlem tillhör många temadeltagare
- Ett tema har många temadeltagare
- En publikation har många upphov
- En medlem publicerar många upphov

Idag har vi ett medlemsregister som ungefär svarar till medlemstabellen ovan och det finns i excel-format och i open office format. De gröna registren i fig 1 finns inte utan måste etableras.

Intresse

Avsikten med denna del är att kunna svara på frågan: Vilka områden är en viss ledamot intresserad av? I huvudtabellen finns en indikering genom att det ämne i vilket vederbörande har sin hemvist beskrivits. Det är ungefär lika många ämnen som ledamöter och ämnena kan vara väldigt specifika. Det står var och en fritt att ange sitt ämne och det finns ingen

gemensam princip och ingen gemensam nomenklatur. Dessutom kan en person vara kunnig och intresserad av flera områden, men det framgår inte av huvudtabellen.

Tanken är att vi skapar en nomenklatur (på informatikspråk kallas det ontologi) för olika områden. Inom mitt ämne, informatik, kan man t ex tala om systemutveckling, databasmodellering, sociala media, molnet, AI, data mining etc. En astronom kan vara intresserad av kosmologi, dubbelstjärnor, mörk materia, gravitationsvågor, svarta hål etc. Det krävs en avsevärd och samlad insats för detta och jag föreslår att redaktionskommittén får det i uppdrag. Man kan också ställa sig frågan om nyttan är värd mödan.

Tema

I informationsmodellen ovan har jag skapat en relation mellan tema och ledamot som visas i tabellen temadeltagare. Här kan man för varje ledamot göra en förteckning över de teman vederbörande vill vara aktiv i. Man kan också, om man vill, specificera vilken roll denna ledamot ska ha i detta tema. En enkel koppling kan se ut som i tab 2 där tema hämtas från en tabell över alla teman och där efternamn hämtas från huvudregistret.

Tema	Medlem	Blad1::Förnamn
Tro och vetande	Gustavsson	Anders
Tro och vetande	Flensburg	Per
Tro och vetande	Philipson	Sten
Överbefokning	Lindgren	Dag
Överbefolkning	Broman	Lars
Överbefolkning	Deinum	Johanna

Tab 2. Tabell temadeltgare

I denna tabell skriver man in efternamnet och förnamnet fylls i automatiskt. Att upprätta en sådan fungerande relation är tämligen komplicerat och vi har inte så många teman. Det finns två enklare lösningar:

Varje ledamot får vara med i högst x st teman, där x t ex kan sättas till 3. Värden kan sättas in från en dra-ner meny med temanamn

Man gör ett vanligt worddokument för varje tema där man helt enkelt listar alla deltagare utan att krångla med någon databas. Fördelen med detta är att ledamöterna kan vara med i godtyckligt många teman. Den lösning jag förordar i detta inledande läge är den senare: Ett worddokument för varje tema med namn på deltagare och den roll de eventuellt spelar. Motivet är att den är den enklaste och kan hanteras av temaansvarig utan större kunskap.

Publikationer

Här vill vi ha en lista över en viss medlems publikationer i Strömstad akademi. Detta kräver då ett strukturerat register över samtliga våra publikationer. Att skapa ett sådant på samma sätt som ovan är ett mycket stort jobb och måste lejas ut mot betalning. Det finns möjligen ett enklare sätt.

Vi har väl alla vid något tillfälle kommit i kontakt med olika system för att hantera referenser. Ett sådant finns i Word, End-Note är ett som används på många lärosäten och Zotero är en open source lösning. Själv använder jag numera Zotero, det är gratis och dessutom det kraftfullaste av dem. Tanken är att man med viss handpåläggning kan importera våra publikationslistor till Zotero och på så sätt skapa en fullständig och strukturerad förteckning av våra publikationer. I denna förteckning kan man enkelt få ut en lista i önskat bibliografiskt format över en viss ledamots publikationer.

Hur pass önskvärd denna funktion är vet jag inte, inte heller kan jag avgöra nytta vs möda med att framställa den. Jag föreslår att redaktionskommittén får fortsatt ta sig av frågan.

Teknisk lösning

De krav som ovanstående resonemang ställer på den tekniska lösningen är:

1. Det ska vara möjligt att etablera relationer mellan olika tabeller, dvs det krävs ett databassystem
2. Denna databas måste kunna köras på både Mac och PC
3. Den ska vara enkel att skapa
4. Det ska vara enkelt att lägga in nya poster
5. Flera personer ska kunna göra det
6. Daglig drift ska kunna ske utan större kunskap i IT
7. Kostnaden ska vara överkomlig
8. Det ska gå att importera och exportera i välkända format, t ex Excel.

Det finns inte många system som klarar krav 2) men jag har hittat två stycken:

- Libre office
- Filemaker

De beskriv kortfattat nedan

Libre office (LO)

Detta är en open source tillämpning, i princip samma som Open office (OO), men enligt min erfarenhet kan det lite mer. Precis som OO finns där en hel kontorssvit med ordbehandling, presentation, ritningar, räkneark och databaser. Allt är gratis vilket gör att en hel del av Akademins ledamöter använder det. Vi ska här se närmare på databasdelen.

Import och export till Excel är väldigt enkelt. Det färdiga registret får man i form av en tabell med en kolumn för varje fält. En del av en sådan tabell finns i fig 2.

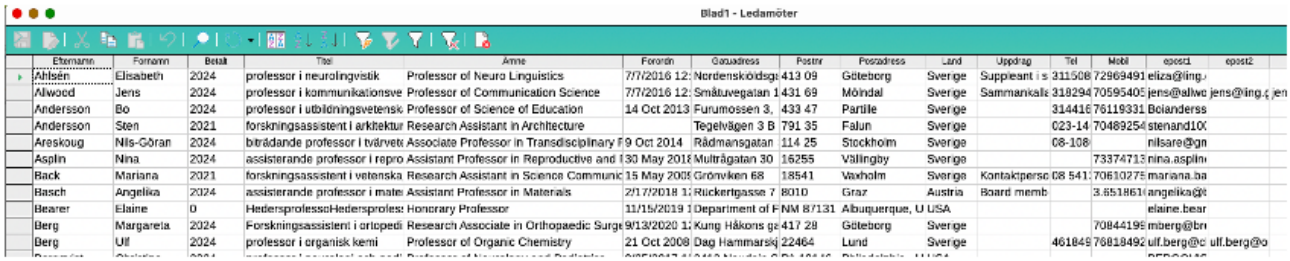

Efternamn	Förnamn	Betalt	Titel	Ämne	Förordn	Gatuadress	Postnr	Postadress	Land	Uppdrag	Tel	Mobil	epost1	epost2
Ahlsén	Elisabeth	2024	professor i neurolingvistik	Professor of Neuro Linguistics	7/7/2016 12:	Nordenskiöldsg	413 09	Göteborg	Sverige	Suppleant i s	311508	72969491	eliza@ling.	
Allwood	Jens	2024	professor i kommunikationsve	Professor of Communication Science	7/7/2016 12:	Småtuvegatan 1	431 69	Mölndal	Sverige	Sammankalla	318294	70595405	jens@allwo	jens@ling.g jen
Andersson	Bo	2024	professor i utbildningsvetensk	Professor of Science of Education	14 Oct 2013	Furumossen 3,	433 47	Partille	Sverige		314416	76119331	Bolanderss	
Andersson	Sten	2021	forskningsassistent i arkitektur	Research Assistant in Architecture		Tegelvägen 3 B	791 35	Falun	Sverige		023-14	70489254	stenand10(	
Areskoug	Nils-Göran	2024	biträdande professor i tvärvete	Associate Professor in Transdisciplinary F	9 Oct 2014	Rådmansgatan	114 25	Stockholm	Sverige		08-108		nilsare@gn	
Asplin	Nina	2024	assisterande professor i repro	Assistant Professor in Reproductive and I	30 May 2018	Multrågatan 30	16255	Vällingby	Sverige			73374713	nina.asplin	
Back	Mariana	2021	forskningsassistent i vetenska	Research Assistant in Science Communic	15 May 2008	Grönviken 68	18541	Vaxholm	Sverige	Kontaktperso	08 541	70610275	mariana.ba	
Basch	Angelika	2024	assisterande professor i mate	Assistant Professor in Materials	2/17/2018 1	Rückertgasse 7	8010	Graz	Austria	Board memb		3.651861(	angelika@t	
Bearer	Elaine	0	HedersprofessoHedersprofes	Honorary Professor	11/15/2019 1	Department of F	NM 87131	Albuquerque, U	USA				elaine.bear	
Berg	Margareta	2024	Forskningsassistent i ortopedi	Research Associate in Orthopaedic Surge	9/13/2020 1	Kung Håkons ga	417 28	Göteborg	Sverige			70844195	mberg@bn	
Berg	Ulf	2024	professor i organisk kemi	Professor of Organic Chemistry	21 Oct 2008	Dag Hammarskj	22464	Lund	Sverige		461845	76818492	ulf.berg@c	ulf.berg@o

Fig 2. Del av medlemsregistret i Libre Office

Det är ganska liten text och för att ändra i registret krävs java installerat. Att skapa olika rapporter går bra, men endast i tabellformat och det går inte att ändra i dem. Exportmöjligheter har jag inte testat.

Libreoffice är ett komplext program i själva verket består av 6 olika program. Därmed är det förmodligen det mest kraftfulla och komplexa program en vanlig användare kommer i kontakt med. Det borde kunna fungera, men frågan är om jag har tid att sätta mig in i dess funktion. Ett statiskt register borde dock kunna vara möjligt

Filemaker (FM)

Import och export är lite knökigt första gången eftersom fälten importeras i bokstavsordning efter fältnamn så man måste specificera det först. Men det behövs bara en gång. Import och export går blixtsnabbt, så snabbt att man undrar om det verkligen skett. Man kan visa registret som lista, som enskilt post eller som lista av poster. I fig 3 visas listvyn.

Även här är texten ganska liten, dock större än i LO. Det finns menyval för att ändra storlek, men de är bortkopplade. Man kan obehindrat ändra innehållet i varje post. Men det är lite

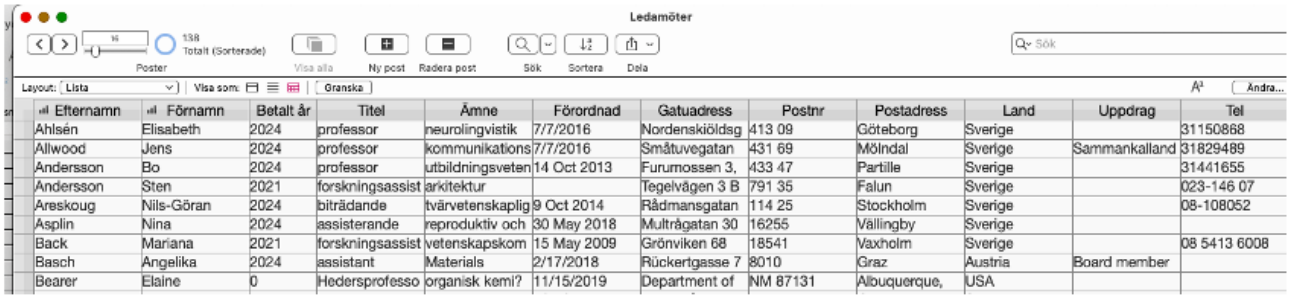

Efternamn	Förnamn	Betalt år	Titel	Ämne	Förordnad	Gatuadress	Postnr	Postadress	Land	Uppdrag	Tel
Ahlsén	Elisabeth	2024	professor	neurolingvistik	7/7/2016	Nordenskiöldsg	413 09	Göteborg	Sverige		31150868
Allwood	Jens	2024	professor	kommunikations	7/7/2016	Småtuvegatan	431 69	Mölndal	Sverige	Sammankalland	31829489
Andersson	Bo	2024	professor	utbildningsveten	14 Oct 2013	Furumossen 3,	433 47	Partille	Sverige		31441655
Andersson	Sten	2021	forskningsassist	arkitektur		Tegelvägen 3 B	791 35	Falun	Sverige		023-146 07
Areskoug	Nils-Göran	2024	biträdande	tvärvetenskaplig	9 Oct 2014	Rådmansgatan	114 25	Stockholm	Sverige		08-108052
Asplin	Nina	2024	assisterande	reproduktiv och	30 May 2018	Multrågatan 30	16255	Vällingby	Sverige		
Back	Mariana	2021	forskningsassist	vetenskapskom	15 May 2009	Grönviken 68	18541	Vaxholm	Sverige		08 5413 6008
Basch	Angelika	2024	assistant	Materials	2/17/2018	Rückertgasse 7	8010	Graz	Austria	Board member	
Bearer	Elaine	0	Hedersprofesso	organisk kemi?	11/15/2019	Department of	NM 87131	Albuquerque,	USA		

Fig 3. Listvy i Filemaker

knökigt i denna breda tabell. Det finns dock en postvy där man kan se varje post för sig på ett bättre och med överskådligt vis (fig 4). Här är texten större och man kan ändra fältens storlek och placera dem hur man vill. Det är väldigt lätt att ändra i denna vy.

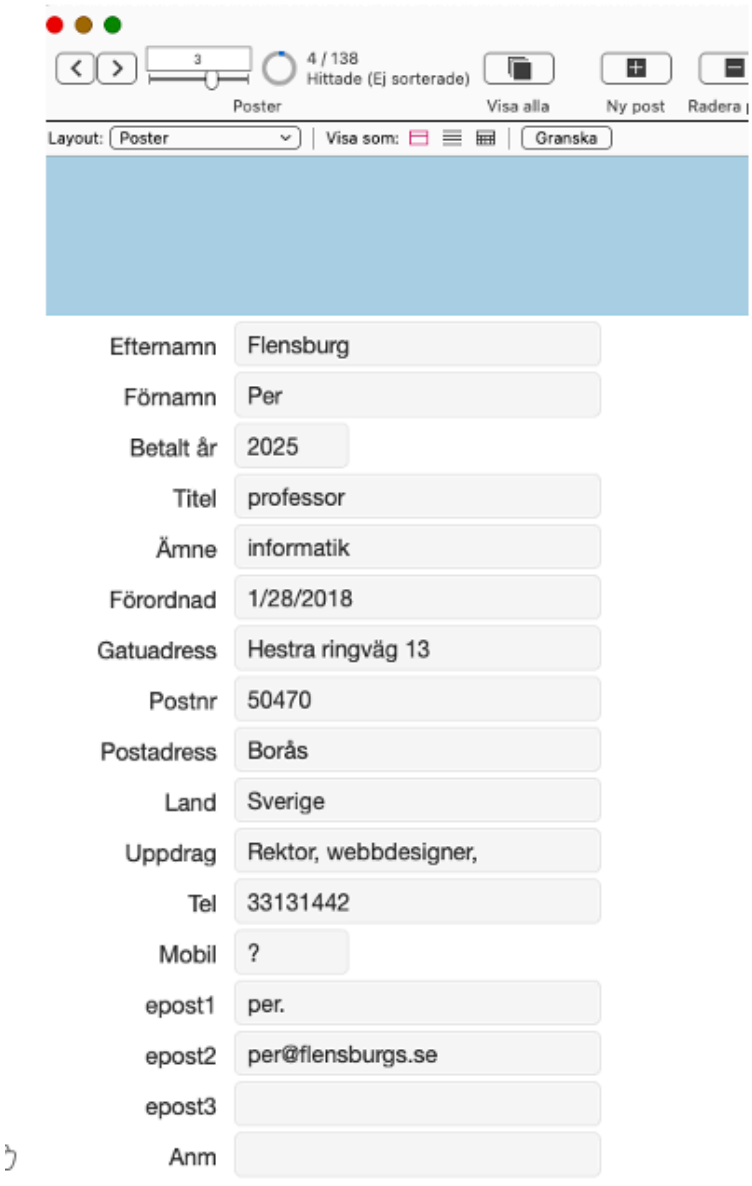

Fig 4, Postvy i FM

Filemaker är ett databasprogram som har funnits sedan 80-talet. En mängd funktioner har tillkommit, enligt reklamen kan man göra fristående appar, man kan ha registret på nätet och man kan koppla samman den med nästan allting. T ex kan man visa namn, titel och ämne på hemsidan kopplat till registret så det finns alltid en uppdaterad version på hemsidan som stämmer överens med registret. Man kan göra appar riktade speciellt till lokalgrupper, till ämnesområden eller teman eller vad man nu kan finna på. Detta gör att administrationen kan underlättas och fördelas på flera händer. Man borde kunna allokera behörighet till de olika fälten. Exempelvis ska bara kassören kunna ändra i betalfältet, som för övrigt inte ska var synligt annat för ett fåtal ledamöter.

FM har alltså stor potential men den kostar en del. Det finns också en massa olika versioner. Enklaste moln-versionen kostar 21$ per användare och månad. Men det finns en stand-alone version för 55$ i månaden och en massa andra. Man får räkna med nånting mellan 5- och 10 000 kr/år.

Slutsats

Filemaker är den bästa produkten, men den kostar en hel del. Med den logiska lösningen jag föreslagit ovan borde vi kunna klara oss med ett enkelt registerhanteringsprogram. Vete 17 om inte Excel ändå är det bästa! Man kan ju dölja kolumner och man kan koppla räkne-ark till varandra. Man kan faktiskt göra väldigt mycket.